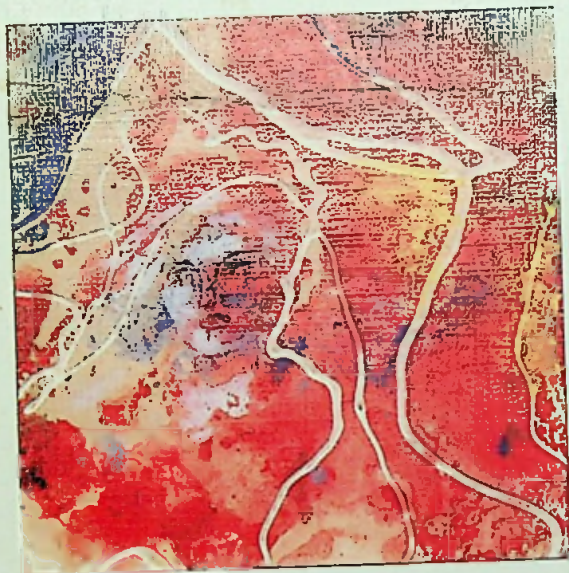

Сейран Сулейман

У ТВОЇХ ОЧАХ Я ЗОРІ БАЧИВ

СЕНИНЬ КОЗЬЛЕРИНЬДЕ
ЙЫЛДЫЗЛАР КОРЬДИМ

Державний комітет
України у справах сім'ї
та молоді

Національна спілка
письменників України

ЖНАРОДНИЙ КОНКУРС «ГРАНОСЛОВ»

Сейран Сулейман

СЕНИНЪ КОЗЬЛЕРИНЪДЕ
ЙЫЛДЫЗЛАР КОРЪДИМ

У ТВОЇХ ОЧАХ Я ЗОРІ БАЧИВ

Шиирлер – Поезії

*Кваліфікація
дослужити
Державне
Бібліотечне
23.03.04
С. Сулейман
СД*

**Видання щорічного Міжнародного конкурсу
кращих творів молодих українських літераторів
«Гранослов»**

**Організатори конкурсу:
Державний комітет України у справах сім'ї та молоді
Національна спілка письменників України**

Редактор кримськотатарських текстів – *Юнус Кандим*.
Редактор українських текстів – *Микола Мірошниченко*.
В оформленні обкладинки
використано роботу художника *В. Євтушевського*.

Сулейман Сейран

С89 У твоїх очах я зорі бачив = Сенинъ козылеринъде
йылдызлар корьдим: Поезії. – К.: Гопак, 2003. – 40 с. –
(Міжнар. конкурс «Гранослов»). – Укр., кримськотатар.

Молодий кримськотатарський поет Сейран Сулейман, учасник всеукраїнських
нарад молодих авторів, що відбулися в Ялті (2001), Коктебелі (2002), став перемож-
цем літературного конкурсу «Гранослов-2002».

Його манера творчого письма вибрала в себе все найкраще, що виробила
кримськотатарська літературна традиція ХХ століття.

Збірка «Сенинъ козылеринъде йылдызлар корьдим. У твоїх очах я зорі бачив»
- перша, з якою С.Сулейман приходить до кримськотатарського й українського чи-
тача на межі тисячоліть.

Яш кырымтатар шаири Сейран Сулейман Ялта (2001) ве Коктебельде
(2002) откерильген бутюнукраина яш иджаткярлар семинары иштиракчиси ве
«Гранослов-2002» адлы генч эдебиятчылар конкурсунинъ гьалибидир.

Онынъ шиир язма тарзы ХХ асыр кырымтатар эдебий аьнаелерининъ
шиир язма усулларында ер алгъан мукеммель ишкиллерине таянмакътадыр.

Яш муэллиф «Сенинъ козылеринъде йылдызлар корьдим. У твоїх очах я зорі
бачив» адлы шиирлер джыйынтыгъы иле янгы асыргъа адым атаракъ,
кырымтатар ве украинналы окъуйджыларына мураджаат этмектедир.

ББК 84.4УКР6

ISBN 966-8187-12-1

© С. Сулейман, 2003.
© В. Євтушевський, 2003.
© Гранослов, 2003.
© Гопак, 2003

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

Щорічний Міжнародний конкурс «Гранослов» започатковано в дні проголошення незалежності України, і триває він ось уже понад десять років, не втрачаючи своєї актуальності.

З'являються все нові імена молодих українських письменників, а палітра їхньої творчості стає все більш різноманітною і цікавішою. Видаються книжки переможців конкурсу, а кращі твори його дипломантів та учасників прикрашають сторінки щорічних альманахів «Гранослов».

Бажаємо нашим гранословцям вдячних читачів, відкривати нове в океані нашої багатющої культурної традиції і плідно творити в ім'я свого народу.

Лишити слід у пісках віків...

Містечко Кува у Ферганській долині (Узбекистан) – тут 18 лютого 1979 року відбулася, сказати б, перша спроба голосу... Немовля назвали Сейраном.

Апі батько – кримськотатарський спецпоселенець Акбаралі Сулейманов, робітник місцевого будівельного управління, апі мати – Айгуль, завідувачка книгарні, під ту пору ще не знали, що по якихось десяти з гаком роках їхня родина повернеться з чужини до отчого краю, де їхньому другому синові – Сейранові – судилося стати поетом.

Вже за дитинства хлопцева бурхлива уява накладалась на яву...

У споминах часом зринає, як «з малолітства вигадував різні історії і навіть писав сценарії «фільмів», за якими потім з друзями й грав. А ще частенько вирізав з газет і журналів уподобані вірші, був обізнаний з творами Омара Хайяма, Алішера Навої, а згодом й Ашика Омера».

Наче глобокої осені птахи в вірїй – так масово знімалися й летіли 1991 року в отчий край кримські татари. Серед них і Сулейманови. Сейран згадує: «Саме тоді розвалився СРСР, а заодно – й наші плани збудувати дім за рік. З 1991 по 1996-й ми вп'ятьох жили в одній маленькій кімнаті, яку нам здавала господарка будинку в селищі Зуя. Попутно мурували дім».

Дім химерно видовжувався у часі, ставав довгобудом. І хоч на шостому році замешкали таки в нім – будинок досі недомурований: бракує коштів.

Свою середню освіту Сейран завершував у відкритому турками в Красногвардійську приватному чоловічому ліцеї для обдарованих дітей. Там же і завіршував. Юнацькі спроби поетичного пера були чужомовні: писав російською, турецькою.

На щастя, як згодом зізнавався Сейран, він дуже скоро усвідомив, що має свою прекрасну рідну мову, і почав посилено опановувати кримськотатарську.

Не диво, що випускника ліцею владно поманила рідна філологія. 1996 року Сейран вступив на відділ кримськотатарської мови та літератури Індустріально-педагогічного інституту (нині Кримський державний інженерно-педагогічний університет).

Будучи студентом, невдовзі наважився стати на журналістську стежу. І тут раптом – доленосна зустріч. Про неї Сейран каже в листі:

«На третьому курсі я почав дописувати в газети «Голос Крима» і «Янги дюнья» («Новий світ»). Якось, завітавши в редакцію «Янги дюнья», я познайомився з поетом Юнусом Кандимом. Ця зустріч змінила все моє життя, і за це я вдячний долі... Ю. Кандим заходився вчити мене азів журналістики, навчав, як літературною мовою писати статті.

Для мене це було неабияк важливо. Юнус-ага, прочитавши мої перші вірші (а вони відзначалися слабиною, та й помилок у них не бракувало), не відкинув їх, не сказав «облиш ти це діло, друже», а навпаки, давав поради, показував на прикладах, як ліпше висловлювати свою думку у віршеві, як не стати рабом рим. У 1999 році Юнус-ага організував у Сімферополі на базі бібліотеки імені І. Гаспринського літературне об'єднання «Ільхам» («Натхнення»), членом якого я й сьогодні. А 2000 року наш клуб випустив у видавництві «Доля» збірник поезій молодих кримськотатарських поетів, де видрукували й мої вірші».

Того ж 2000-го Сейран Сулейман віршем «Смукот» дебютував як поет у поважному літературному часописі «Йылдыз» («Зірка»). Відтоді поетичні добірки Сейрана регулярно оприлюднювалися національною періодикою. Знаменним для молодого поета став рік 2003-й, коли вийшла в Києві двомовна антологія кримськотатарської поезії XIII-XX століть «Кунештен бир парча. Окрушина сонця», де репрезентовано і творчість Сейрана Сулеймана.

А нині – нарешті! – перша його авторська книжка...

Сейран інтроверт, погляд його душі звернений і до сусідніх (географічно, а чи мовно) літератур, які прагне осягнути. Він пробує себе в перекладацтві, віддаючи рідною мовою українських поетів Богдана Поліщука й Ганніу Ковальчук, що з ними зблизився під час всеукраїнських нарад молодих письменників у Ялті (2001) та Коктебелі (2002).

«Я вважаю, – каже Сейран, – що поезія повинна нести позитивні емоції, добро. А ті вірші, після прочитання яких охота повіситися або, принаймні, книжку з ними сховати чимдалі, геть з очей, – вони не для мене».

Говорячи про своїх улюблених поетів, а це – Бекір Чобан-заде, Шер'ян Алі, Шакір Селім, Юнус Кандим, Леся Українка, Алішер Навої, він цитує:

Кличе нас життя великих
До великого піти.
Щоб в пісках віків лишився
Слід і нашої путі.

Цими словами Генрі Вотсворта Лонгфелло можна й завершити цю коротку передмову.

Микола Мірошніченко

ЗАМАН

Артта нидже ёллар къалды,
Нидже ёллар беклей даа.
Хатыр-гонъюль демей заман
Эр йыл къоя гизли баа.

Къайсы батакъ, къайсы бир тахт
Бизни беклей, кимсе бильмей.
Эр ким озь ёлуны арай,
Эр ким озь къумыны элей.

Заман исе арткъа бакъмай
Дюдюгини чалабере.
Кимни севе, кимни сёге –
Буны факъат Аллах биле.

Джарты заман сеси тынса
Янъы заман сеси джайрар.
Инсан огълу Инсан олса –
Онъа эр бир заман ярар.

КЪАРА ВЕ АКЪ

Къара ве акъ
Курешелер.
Къазанмакъчюн
Гонъюнъде ер.

Къара ве акъ
Курешсинлер.
Къазансынлар
Озюне ер.

Чын гонъюнъни
Якъмаз дертлер,
Ана ичюн
Тапсанъ бир ер.

ЧАС

Безліч шляхів за нами лежить,
Безліч – попереду нас.
Кожному, ніби строгий навчитель,
Ставить оцінки час.

Що там за скрутом: твань, а чи трон? –
Стане відомо у строк.
Кожні стезю свою сам обирає,
Свій просіває пісок.

Не озирається час, не стоїть.
Грає в дуду на вітрах.
Любить кого він, або не любить –
Відає тільки Аллах.

Замість старих голосів – молоді
Завше звучать голоси.
Кожній годині, хвилині радій,
Якщо ти людина єси.

Переклад Петра Коробчука

ЧОРНЕ, БІЛЕ

Чорне та біле...
Пара оця
Змагається завше
За наші серця.

Біле і чорне
Прю хай ведуть.
Хай в серці твоєму
Місце знайдуть.

Але залиши,
Без вагання, –
Місцину для мамі,
Для Батьківщини
І для кохання.

Переклад Петра Коробчука

СЕНИНЪ КОЗЪЛЕРИНЪДЕ

Сенинъ козьлеринъде
Йылдызлар корьдим,
Денгизлер корьдим,
Булутлар корьдим.
Ешилъ-ешилъ орманлар,
Гузель янсылар корьдим.

Корьмесе эдим –
Яшамаз эдим,
Къуванмаз эдим,
Язамаз эдим.

Сенинъ козьлеринъде
Агърылар корьдим.
Тамчы-тамчы козьяшлар,
Суаль-нидалар корьдим.
Кяде бир кунеш,
Кяде бир айны корьдим.

Корьмесе эдим –
Агъламаз эдим,
Кунешке, айгъа
Къуванмаз эдим.

Сенинъ козьлеринъде
Сени корем ана.
Керек дегиль сёзлер
Козьлеринъ олгъанда.

У ТВОЇХ ОЧАХ

У твоїх очах
Я зорі бачив,
Я море бачив,
Я гори бачив,
Ще й ліси зелені
В твоїм зорі бачив.

Як вразі зрине
У фрази й рими, –
Життя зазрине
Не має втриму.

У твоїх очах –
Явлена горем
Сльоза студена.
А в ілюзорі
Сонце та місяць
Входять знадвору.

Життя зазрине
Образу зніме –
І сонцемісячно
Наразі злине.

У твоїх очах
Уся ти, мамо.
Глянеш – збагну
Поза словами.

Переклад Валерія Ляхевича

ЯЗАБЕР, ШАИР!

Манглайыгыдан чыкъса да тер,
Язабер шаир, язабер!
Бугунь сен язмасагъ,
Ярын ким язаджакъ?
Оксюзге, ёлсузгъа
Ким ёл ясайджакъ?
Ким халкъкъа эр анъ,
Эр дакъкъа, эр саат
Чыракъдай янаджакъ,
Ким онъа береджек
Огют, насиат?
Язабер шаир, язабер!
Къалеминънен ильхам заныны
Къазабер шаир, къазабер...
Такъдир аджымайып урса,
Огюнъде окюрсе де аяз,
Эджель сагъа тузакълар къурса
Биле, сен яз!
Тикленеджек
Акыкъткъа темель къаз!

ШУ КЪЫРЫМДА...

Шу Къырымда Зоресини тапты Таир
Шу Къырымда медхиелер язды шаир:
Олсун Ашыкъ, олсун Бекир яки Шакир.

Шу Къырымда сонетлерни язды Адам*
Шу Къырымда севда олды индже адам:
Олсун чобан, олсун султан яки атам.

Шу Къырымда...
Шу Къырымгъа...
Антларымны къальб төрюнден
алып айтам:
Сени севем – азиз Ватан,
Севгимни ёкъ этмез иджран.
Янгъгырасын акс-и садам:
«Ватаным бир – ешилъ адам!».

*Адам Мицкевичиниң мешур «Къырым сонетлери».

ПИШИ, ПОЕТЕ...

Напиши, поете. Пиши,
Поки паснага в душі.
Не писатимеш ти, –
Хто буде потому?
Хто тоді мандрівця
Спрямує додому?
Для народу мети
У творчій пориві
Руш думу свідому,
Адже варта вона
Твого заспіву.
Напиши поете. Пиши,
Бо натхнення поля безкраї, –
І на них врожають вірші...
Доля вчинить тобі зазле?
Наполохом зимким – мережі
Смерті, що чигає?.. але
З правди вежі
слово луна
Невмирущо в світі безмежі!

Переклад Валерія Ляхевича

У ЦІМ КРИМУ

У цім Криму свою Зорé знайшов Таїр.
У цім Криму злітав натхненно словотвір,
Який писав Ашик, писав Бекір або Шакір*.

У цім Криму – Адамових сонетів звід**.
У цім Криму – ясних закоханостей слід,
Який лишив чабан, лишив султан, а чи мій дід.

У цім Криму
В уславлення йому
Сердечну клятву
вкарбувати слід:
«Люблю тебе, священна земле,
Любов – розлуки не приємле.
Тому й лунає з роду в рід:
Зелений острів Крим – наш родовід!»

Переклад Валерія Ляхевича

*Кримськотатарські поети Ашик Омер (1621-1707), Бекір Чобан-заде (1893-1937), Шакір Селім (1942 р.н.).

**Йдеться про «Кримські сонети» Адама Міцкевича.

СОНЬКИ ДЕРВИШНИНЪ ЭФКЯРЫ

Эй, кок, къанат бердинъ, къанаат къайда?
Юрегимде боран, айт, неджат къайда?
Чарыкъларым тозда, ипранды джуббем,
Нечюн сѣнди кунеш, серт бакъа къуббем?!

Тозлы чарыкъларым – омрюмнинъ озю,
Къайда бакъсанъ дост ёкъ – тек душман юзю.
Йипекдай яйылгъан айланчыкъ ёлда,
Бахткъа къучакъ ачтым. Деф олды о да.

Къачып оламадым гъыйбет-и кирден,
Кельди яш башыма къартлыгъым бирден.
Шукюр, бир юрегим эвельки къалды,
Языкъ, къуванчымыны къайгъылар чалды.

Кене де алдымда уп-узун ёллар.
Кимни котере, кимни йыкъа олар.
Ёлджугъа таш атмакъ, бир адет олды,
Арсланлар дюньясы итлерге толды.

Не гузель, эй, кок, багърынъда парылдай
Менгу муршидим – шэфкъатлы сары Ай...

ЭКИ ДЕНЪИЗ

Эки денъиз –
Бирн мавы, бирн къара
Бир-бирине бакъа.
Де къарасы къабара,
Де мавысы акъа.

Экиси сырдашлар –
Бирн тюпсиоз олса,
Дигери сынъырсыз.
Къарасында балыкъ чокъ,
Мавысында йылдыз.

Мен бир къарыш топракъ –
Омузымда чѣлюм,
Дагъ ве къырларым бар.
Факъат юрегимде,
Урула... далгъалар.

СМУТОК ОСТАННЬОГО ДЕРВІША*

О небо, крила ти дало, а щастя – де ж?!
Рятунок од біди, журби, напастя – де ж?!
Чарики** – в пилюзі, халат – лахмітний грай...
Ще й сонячне тепло зайшло за небокрай.

Мов на чариках пилу шар – моє життя.
Навколо блякне друзів чар, бо б'є життя.
На звинний шовк шляхів ступлю судьбі услід,
Вона ж – у просторі зника, у мревній млі.

Не зміг уникнути і я людських обмов.
Тож молоді літа наліт сивин зборов.
А серце відчува жагу і свій невпин
До радощів, які покрив скорбот наплин.

Дорога стелиться удаль, уперeverст,
Когось чекає злет, когось – надгробка перст.
Камінне побиття мандрьох – тепер звичай,
В левинім світі стало більш собачих зграй.

О небо, в тебе на чолі сяхтить як стій
Мені півмісяць, він одвік – попутник мій.

Переклад Валерія Ляхевича

ДВА МОРЯ

Це море – у двоїні...
Чорне і голубе
Дивляться віч у віч.
Що перше стає навдибки,
То друге дощить устріч.

Вони – рідня, двоїна...
В Чорнім немає дна,
А в голубім – границь.
У першому безліч рибства,
А в другому зоряниць.

Дякую, Вишній, тобі,
За дивні твої діла.
За розпросторища дужі:
Одне з них очищує душі,
Інше – наші тіла.

Переклад Петра Коробчука

*Дервіш – мусульманський чернець-жебрак.

**Чарики – кримськотатарське взуття, схоже на капці.

КИТАП ИЧИНДЕ...

1.

Дюнья икмети,
Китап ичинде.
Сёзиниъ кыймети,
Китап ичинде.

Къаарь-къасевет,
Китап ичинде.
Шефжъат ве нефрет,
Китап ичинде.

Шадлыкъ нагъмеси,
Китап ичинде.
Ватан нефеси,
Китап ичинде...

2.

Китап ичинде,
Асырлар изи.
Худам, сёнмесин
Китап йылдызы.

ШИИРИЕТ

(акрошиир)

Шириет гуя учансув,
Инджи киби эр бир тамчысы.
Ильхам иле къура аңлашув,
Разы ола – сема джарчысы.
Ирилешип келе акъымы –
Ер ве кокнинъ гонъюль эльчиси,
Ташны ёргъан фикир такъымы.

КНИГА

1.

Мудрість, світу основа,
У книзі.
Ціна кожного слова
У книзі.
Тінь смутку навколо серця
У книзі.
Ненависть і милосердя
У книзі.
Музи розрада і захват
У книзі.
Вітчизни повітря і запах
У книзі.

Якщо ти розгорнеш
Книгу – знайдеш
Усі таємниці
І розгадки теж.

2.

Кумири й століття
Зникають, як дим.
Одна з нами книга
Завжди.

Переклад Петра Коробчука

ПОЕЗІЯ

(а к р о в і р ш)

Поезія – водоспадний глас.
Осяйні краплини – коштовні перлини.
Екіпіруйся натхненням – і враз
Згоду із небом матимеш нині.
Іскріє потік-посланець у кипінні.
Яріє високий поезії час.

Переклад Петра Коробчука

ГОГЕРДЖИН*

Юртуна учкъан гогерджин
Бир шахнынъ къолуна тюшти.
Артыкъ къуш алтын къафесте
Не кунъ корьди, не де учты.

Къуртарды Алла-Таала
Бахты къара гогерджинни.
Къушчыкъ къафестен къуртулды –
Шах яна, туталмай кинни.

Гогерджин тувъан юртуна
Ёл алып, тез учып келе.
Амма юрту, ах, вирапе,
Дерсинъ кечти бир зельзеле.

«Не керек шахнынъ къафеси
Алтындан олса да, тюзюн.
Манъа озь ювам керектир –
деди къуш – чёксе де бутюн».

ГЪАМСЫЗ БИР ОМЮР ИЧЮН...

«Гъамсыз бир омюр ичюн нелер феда этмездим».**
Мас-мавы кокке тараф, учып керн энмездим.
Шефкъатлы рузгяр иле, достлашып да яшардым.
Бир тамчы сувгъа конип, Айда юва ясардым.

Амма къанатым къырыкъ. Ерге тарта бугъавлар.
Аман бермеген гъамлар – йыкъа, сыкъа, богъалар...
Кокке ынтыла юрек. Бахтын арай кунеште.
Факъат бильмей бу юрек янаджагъын атеште.

*Алишер Навоийнинъ мевзусы.

**Э. Эрва Озьюркнинъ сатыры.

ГОЛУБ*

Додому голуб правив лет.
Проте до рук потрапив шаха,
Відтоді радощів не мав,
Хоч клітка з золота – для птаха.

І ось настав чудовий день:
Отримав волю від Аллаха –
Розгнівано затрясся шах,
Та що ця птахові лякаха?!

Він грайно в небі тріпотів
Крильми. Він квапився додому!
І, прилетівши, бачить: дім
Згорів – мов од удару грому.

«Не хочу клітки в шаха я,
Хай золота вона, хай срібна...
Домівка, – мовив голуб, – лиш,
З румовищ піднята, потрібна».

Переклад Валерія Ляхевича

ЩОБ ЖИТТЯ – БЕЗ СКОРБОТИ...

«Я чимало б зробив, щоб життя – без скорботи»**.
Я злетів би в блакить у роздольні висоті.
Я здружився б з вітрами, радів би росині,
Аж на Місяці звив би гніздо, як пташина..

Але зранено крила. Вже тягнуть додолу
Жорна-кайди, з яких не чекайте помолу,
Рветься серце до сонця, шукаючи щастя.
І не зна, що судилось в його пеклі пропасти.

Переклад Валерія Ляхевича

*Написано за мотивом Алішера Навої.

**Рядок з вірша Е. Ерва Озтюрка..

СЕН ГУЛЬДЕН СОРАМА...

Сен гульден сорама
гузеллигини.
Кузь келир джояр о,
озеллигини.
Сен менден сорама
догъру ёл къайда,
эр бир ёл догърудыр
озюнье файда.

Сен кульге ошама
атеш ол, сёне.
Бар экен къуветинъ
бахтынъны комме.
Тар ёлда кенишлик
булмакъ пек кыйын,
гунахъа баткъан сонъ
пак къалмакъ кыйын.

Сен эльден къачырма
мераметинъни.
Биль ки, о къуветинъ,
ат заметинъни.
Сонъ кунюнъ кельгендже
беклеме, чалыш,
къул дегиль, гъазы ол,
сньмеге алыш.

ЭЙ-ВАХ!..

Эй-вах, ай-ярыкъ ёкъ, зульмет этрафта,
Эй-вах, къан тёкюле эр бир тарафта.
Эй-вах, джеалетнинъ тамыры эпкин,
Эй-вах, ич снъильмей не нефрет, не кин!
Эй-вах, къальблер буздай, корюнмей керем,
Эй-вах, къайда бакъсанъ, эр ерде элем.
Эй-вах, дост яныкъта билинмей къала,
Эй-вах, анасыны терк эте бала.
Эй-вах, унутыла – адалет, урьмет,
Эй-вах, парча-парча болюне миллет!

Аджеп, къайдан кельди бизге шу лянет?!

В ТРОЯНДИ НЕ ЗАПИТУЙ...

В троянди не запитуй про
прекрасне –
все втратить восени
при струмнях-кроснах.
У мене не запитуй про
життєвий
шлях: кожен шлях
по-своєму суттєвий.

На попіл не зведись,
як маєш племінь.
Наснаж себе
тримати щастя промінь.
Вузька дорога
простору лиш багне.
Душа нечиста,
як замулиш в багна.

Надії не втрачай:
добро – без згуби,
коли на доброті
засновні зруби.
Свої доходи
заміни на сходи.
Рабом не будь:
на вірі – знак свободи.

Переклад Валерія Ляхевича

ОЙ ЛЕЛЕ

Ой леле, брак світла, довкіл темнота,
Ой леле, кров лиється, наче вода.
Ой леле, спритніш глупота за котів,
Ой леле, злоба незборенна і гнів!
Ой леле, лід в серці, не видно добра,
Ой леле, все вищає горя гора.
Ой леле, у друзів нема співчуття,
Ой леле, матусю лишає дитя.
Ой леле, забуто і правду, і честь,
Ой леле, розмстано наїрід, як шерсть!

О Боже, за що нам усі ці прокляття
І вчора, і днесь!

Переклад Петра Коробчука

ДЕРТЛИ ЮРЕК

Толгун айнынъ аэнкине
Къулакъ салды дертли юрек.
Талгын сесни динглеерек,
Ойгъа далды дертли юрек.

«Шу къаранлыкъ ичерсинде
Мен бир озюм, – деди юрек –
Мевлям да ай киби озю.
Онда да бар дертли юрек.

Акси алда эр бир гедже,
Ай агъламаз эди бойле...
Дейлер, йылдыз тюссе ерге
Бир арзу эт, олур илле.

Тюшти йылдыз. Насыл арзу?
Бир арзу уйдурмакъ керек!
Сагълыкъ? Кимге?! Онъа, бунъа...
Яшасын мейвалы терек!

Тынчлыкъ? Къайда корьдинъ оны,
Тынчлыкъ бар бир ерде, о да –
Дженнет. Пара?! Пара керек.
Фукъареге ондан файда.
(Амма къайда?)

Бельки бираз намус? Онъа?!
Я онда бар эди намус!
Дейсинъ, къалды кечмиште?
Ярдым этсин азрет Юнус!

Бильги! Эбет, бир арзум бар, –
Санъа, манъа азчыкъ бильги.
(Сырадан къалмайыкъ, стер!)
Бу, Гаспралынынъ тилеги.

Къомшунъ онъса, сен де къуванъ.
О огренсе, сен де огрен.
Биль ки, сени буюк миллет,
Бош бир ерде тёремеген...»

Толгун айнынъ аэнкине
Къулакъ салды дертли юрек.
Джумле алем юкълагъанда,
Талгын бир сес динглеерек.

БІЛЬ ДУШІ

Ясніє зболена душа
Під грою місяця уповні.
Тихоголосся невимовне –
В розраю місяця уповні.

«Я нині в гущаві нічній, –
Слова душі: Украй самотна», –
Як місяць, Бог на самоті,
В його душі – не рай: самотна»!

Тому і місяць впав у плач,
І ніч ридання не остання
Йому... Коли ж летить зоря,
То загадай своє бажання.

Зоря паде. Бажання де?
Одне-однісіньке на згадці?
Здоров'я? Так: тому й тому...
І затінь дерева – в розраді!

І супокій? Та це облиш:
Його ти матимеш по смерті.
А гроші? Є потреба в них
У бідака. Хоча б затерті
(Та не в наверті!).

І трохи совісті. Йому?!
Але ж була колінь у нього –
Пропала, кажеш? Що ж, пророк
Юнус на суд візьме такого.

Знання? Звичайно, слід знання
Отримати, бодай крихтіну.
Воно, Гаспринський мовив, на
Світлінь веде зі тьми людину.

Розумник – ближній? Тож радій.
Взірцевий труд його щоденний.
І знай, великий твій народ
Не голім степом народжений.

Ясніє зболена душа
Під грою місяця уповні.
Взяло в обійми біль її
Тихоголосся невимовне.

Переклад Валерія Ляхевича

УЧ, КЪАЛЬБИМ ...

*«Къалъб дегени бир кѳуштѳр, дюньяны кезер»
(Халкъ чыгындан)*

Уч, къальбим, уч!
Мавы семадан ерни козетип,
Дызман дагъларынынъ уджуна етип,
Магърур-магърур авелеи,
Кучюнге къошулсын кучь!

Уч, къальбим, уч!
Джумле алемге теменна эйлеп,
Къаргышлар дегиль, алгышлар сѳйлеп,
Урь къарталдай авелеп,
Урь къарталдай уч!

БОРАН

Юрекни ушютме, эй, къарлы боран,
Башымнынъ устюнде сен тепме хоран.
Бузлы нефесинънен сарылма манъа,
Гъам-кедерлер сачмакъ етмейми санъа?

Билем мен, эрте-кѳч, кунеш де чыкъар,
Сыджакъ шавлелернен сени де йыкъар.
О заман дагъылыр ичимде къаарь,
Сувукъ къыш ерине келир бир баарь.

ЛИНЬ, ДУШЕ МОЯ!

*„Душа, як та пташка, літає по світу“
(З народної пісні)*

Линь, душе моя, линь!
З неба на землю поглянь, на глинь,
Здіймись понад гори, ліси і поля,
У гордошах вільно й навально лети.
Стань дужчою вдвічі, ніж люди з долин!

Линь, душе моя, линь!
Привітай наш світ, привітай наш край,
Не клятьбі, а подяці осанну співай,
Шугай, кружеляй, як свободний орел,
У рані ранковій поривчасто ринь!

Переклад Петра Коробчука

БУРАН

Не морозь мені серця, о сніжний буране,
Не здіймай паді мною шалені хоранг*,
Зимним подихом вітру не схоплюй мене,
Чи гадаєш: наслання твоє не мине?

Врешті-решт вийде сонце з-за холоду хмари
І гарячим промінням остудить кошмари.
І полишать тоді душу смутки й жалі,
І весняне цвітіння спашне на землі.

Переклад Валерія Ляхевича

*Хоран – стародавній народний танець кримських татар з переважно коловим, сонцеподібним взаємоохопом танцюристів.

КИМ ДЕР?!..

Языджы Нузет Умеровга баггышлана

Ким дер: «Отуз яшта омюр битер!»?
Кимсе демез. Омюр битмез!
Ким дер: «Элли яшта йылдыз сёнер»?
Сёнерми бойле яш йылдыз?!
Эбет, сёнмез. Яшы етмез!..
Ким дер: «Алтмыш яшта еринъ миндер!»?
Тюбю миндер олгъаны дер.
Алтмыш яшта севги келе
Севги кельсе, кедер кельмез!
Ким дер: «Етмиш яшта сени енъер
Етмиш башлы бир адждерха!»?
Ялан! Етмиш акъыл, етмиш къувет
Етмиш яшлы инсанда бар.

Ким дер... Не десе дер. Инсан исе,
Янымызда юз йыл яшар,
Къальби темиз олса эгер!..

ХТО СКАЖЕ?!

Письменникові Нюзету Омеру – присвячується

Хто скаже, що життя – це тільки тридцять літ?
Авжеж ніхто, бо в розповні життя ще й як трива!
Хто скаже: «В п'ятдесят зоря твоя вже відгорить»?
Не вірте, бо вона іще замолодо ряхтить,
Адже блакить іще блакить, трава іще трава.
Хто скаже: «В шістдесят – ти джгут, а зовсім не джигіт»?
Та лише той, хто літом застуденів на лід!
Іще ж можлива в шістдесят весільна перезва –
Не знає старості душа, хоч сива голова.
Хто скаже: «Сім десятків – вважай, ти інвалід,
Вітрець тебе, усохлого, – як гілку колива,
До омовіння – крок хіба, і два – до колива,
Яке вже там «во здоров'є»? – гастрит, радикуліт...»
Не вірте... Сім десятків літ – не просто так слова:
Скарб досвіду в роках оцих і мудрість світова.

Хтось каже... Та не слухайте! Хай плеще, торохтить.
А той, у кого ще душа жива, аж виграла,
У кого серце в чистоті, – сто років буде жить.

Переклад Петра Коробчука

РУБАЙЛЕР

1.

Кок ве ернигъ мимары – Аллахтыр,
Мимардан бир арзумыз бар – бахттыр.
Шәрден шереп кыдыргъан ахмактыр,
Халкъ дердине дерман тапкъан шахтыр.

2.

Бизге «хаилер» дедилер,
Бизге «делилер» дедилер,
Амма делилдер кетирмей,
Кенди-кендини едилер.

АСРЕТЛИК

Мешимле дегильсинъ, –
Шимди сен – пракъ.
Къальбимни тельчелей
Амансыз фиракъ.

Яныкълар ичинде
Бир озюм къалдым.
Умюдим тельмире, –
Яныкълан талдым.

Бельки корьмейджегим
Мен сени асла.
Факъат севгимизни
Даппа сакъла.

Анъыгъдан силинсин
Къайгъы ве элем.
Ашкънен санъа кульсин
Айпурлы элем.

РУБАЇ

1.

Землі і неба архітект – Аллах.
У нього ми благаємо щасливих благ.
Той, хто у злі шукає шани, повний дурень,
А хто народ збавляє муки – справжній шах.

2.

Нас і зрадниками називали,
І безпорадниками називали.
Та з'їли самі себе ті, чорнороті,
Бо жодних доказів вони не мали.

Переклад Петра Коробчука

ЖУРБА

Тебе поряд нема –
Ти далеко відсіль.
І роз'ятрює серце
Розлука, як сіль.

У чергогах журби
І нестерпних годин –
Я, знесилений смутком,
У світі один.

Не побачу тебе,
Скільки б, мабуть, не жив.
Але наше кохання
Навік збережи.

Ти звільнився од болю,
Позбудься образ –
Тільки щастя з тобою
Хай буде всякчас.

Переклад Петра Коробчука

ЯЗ АСРЕТЛИГИ

Энъ кунешли мевсим артта къалды.
Унутылырмы о сыджакъ куньлер?!
Эп берабер кечкен узакъ ёллар?
Унутылырмы о бахтлы анылер?!..

Къайда шимди язда кульген нурлар?
Къайтып кельсейдинъ, эй, назлы июль!
Тездеп бир йыл кечер. Бугунъ исе
Сагълыкълашамыз биз мелюль-мелюль.

Артыкъ ешилъ дегиль, сары килим
Къара топракыны бус-бутюн къаплар.
Сюрю-сюрю гурьлеп учкъан къушлар,
Язны сагъынып, йырларын айтар.

Алтын бир кузь, безъ бир къыш олсун,
Санъа асретим севимли язым.
Сен олгъанда дертли юрек джоша,
Сенсиз къалгъанда тына шенъ сазым.

ТУГА ЗА ЛІТОМ

Осопнена пора оддаленіла ген.
Чи в пам'яті моїй воскреснуть світлі дні?
Із нами щастя йшло – легке і осяйне.
Не знаю, щастя те забудеться чи ні?

Де ж нині промінець, що, наче сміх, літав?..
Липнева ніжності, чимскорше повернись!..
До літа довго знов. Сьогодні знову ми
Надію покладем на зустрічі «колись».

Змарніє зелень враз – і жовті килими
Укриють землю цю, темнішу, наче ніч.
Ще птаство заспіває про світло, про тепло.
Воно у тузі теж: і соловей, і сніч.

Гіркі осіння злоть і білині зими.
Коли промінний вир схолонув і погас.
Якщо ти в мене є, то серце ожива,
Якщо ж тебе нема – мій замовкає саз.

Переклад Петра Коробчука

БУГУНЬ СЕНИ КЕНЕ ХАТЫРЛАДЫМ

(в е р л и б р)

Къаранфиль башын эгди.
Мен онъа бакъып,
Сени хатырладым.
Коктен нурлар акъкъанда
Мен шу нурларны
Санъа ошаттым.
Уфакъ къушлар нелердир
Йырлай эдилер.
Буюк севги акъкъында
Олса керек.
Ким биле. Бельки де ойледир.
Мен оларны динълеп,
Сени тюшюндим.
Баре къол узатып да,
Сарып алса эдим белинъни.
Алып опысе эдим эллеринъни.

Леблеринъни...
Ич олмадым бир бакъса эдим
Козылеринъе...
Сен гонълюмни алдыпъ –
Къайтармадынъ.
Къайтарсанъ да алмаз эдим.
Эвселькиси киби...
Кель, биз эвселькиси киби
Берабер олайыкъ.
Олсун руяларда,
олсун бираз сонъра
Амма берабер,
ян-яна,
омуз-омузгъа,
эль-эльге...

Бугунъ сени кене хатырладым,
Кене къувапдым, агъладым.
Исени анъгъан бир Саф киби –
Сени, ве тек сени хатырладым.

Эй, сени, гъонлюм алгъан,
Саф Иесни* хатырлай.

*Дженгиз Дагъджынынъ эсеринде бир-бирине ашкъ олгъан къараманларнынъ адлары.

СЬОГОДНІ Я ЗНОВУ ТЕБЕ ЗГАДАВ

(в е р л і б р)

Коли я побачив, як
Гвоздика голівку схилила долу –
Про тебе подумав.
Коли із небес пролилися промені сонця –
У них я
Милу впізнав мимоволі.
Про щось щебетали щасливо
Маленькі пташки,
Мабуть,
Про велике кохання.
Хтозна. Можливо.
Коли я їх слухав,
То думав про тебе.
Руки мої
Хочуть тебе обнімати.
Губи –
Долоні й вуста цілувати,
Очі –
В очі твої зазірати...
Ти серце моє украла
І не вернула,
Та навіть якби й оддала –
Не взяв би його.
Кохана, спробуймо бути разом,
Як і колись.
Хай навіть у снах, хай за рік чи за два,
Але
Пліч-о-пліч,
Рука у руці,
Погляд до погляду...

Сьогодні я знову тебе згадав...
І знову плакав од щастя.
Ридав,
Як Саф за своєю Іє*...

Переклад Петра Коробчука

*Закохані герої роману Дженгіза Дагджи.

БИР МЕКТЮПТЕН

Ах, сени, дюльберим,-
Ах, меним перим.
Сенинъ козылериңге
Асрет козылерим.

Ах, ярем – лялемсинъ,
Янымда дегиль
Хульямда оськен.
Мен исе... эссиз,
Гъамлы бир рузгарым, –
Кольгесиз, сенсиз
Бир озю эскен.

ЭЙ, ГОНЬЮЛЬ!

Эй, гонъюль, къайда къачарсынъ,
Къайсы къая сыртына.
Ах чекип, къайда яшарсынъ,
Далмай севги дадына.

Эй, гонъюль, дертнинъ дерманы,
Севги деген дуйгъуда.
Ич талмай онынъ кervаны,
Омрю кечмей юкъуда.

Эй, гонъюль, янма нафиле,
Ялмакъ стер яныкътан.
Ёсманынъ тек бир назыле,
Тепренирсинъ янъыдан.

З ЛИСТА

Дівчинонько, метелику
З крильцями легкими, –
Затужили мої очі
За твою очима.

А любов моя – троянда,
Що далеко, ой, далеко,
У мріях цвіте.
Ну а я... засмучений
Вітер, вельми змучений,
Що шляхи-доріженьки
В самоті мете.

Переклад Петра Коробчука

ГЕЙ СЕРЦЕ!

Гей серце, втечеш намарне
За бескиди і ліси.
Куди втечеш? Примарне
Життя без любові й краси.

Гей серце, мук стан у змозі
Здолати кохання креш.
Його караван в дорозі –
Нестомно ідеш.

Гей серце, відкинь зажуру –
Й страждання відійде геть.
Спромінить пітьму похмуру
Вродливчинних осміхів лет.

Переклад Валерія Ляхевича

ДАА БИР ПЫТАЧЫКЪ...

Учъ яшында вефат эткен Фериденинъ хатырасына

Даа бир пытачыкъ япракъсыз къалды.
Топракъкъа комюльди сонъки козьашы.
Гонълюмде долаша – ах-у ферьядлар,
Инсандан хатыра – оксюз башташы.

Не эди гунахы? Бармыдыр сучы?
Шу фаний дюньяда корьдими бир бахт?!
Гульдай осерди – япракълар солды.
Кулькюси янгъгырай ... узакътан, эй-хат.

Умютлер, кенъ ёллар – кесильди бирден.
Пайнозю къалдылар. Ёлджусыз олар!
Къайтылмаз мекаянга учты бир къушдай...
Энди тек дуагъа узана къоллар.

СЕБАТ ЭТ...

Къаплап алды ичимни эеджан,
Нейлейим, меним, шахане мерджан?
Диване эте назлы сёзлеринъ,
Дал-фидан боюнъ, сырлы козьлеринъ.

Улькюн олса да феза-и алем,
Сенсиз тардыр о, ичимде элем.
Себат эт, дейлер, юджедир Алла,
Сарарсынъ оны бир кунъ, нышалла.

ЩЕ ГІЛОЧКА...

Пам'яті Феріде

Ще гілочка одненька зосталась без листка.
Сльозу її всотали земля і розпач мій.
Зайшлося моє серце у стогоні ридань.
Про Феріде нам пам'ять – надгробок кам'яний.

Які гріхи у неї? – та жодного нема.
Чи щастя хоч зазнала на цих шляхах земних?
Була вона трояндою, та цвіт її зів'яв.
У спогадах відлунює її сяйливий сміх.

Життя враз перервала страшна і хижа смерть.
Безлюдно на дорозі. Тьма темна і густа.
Полинула, як пташка, в невідомий край...
За неї молитвують і руки, і вуста.

Переклад Петра Коробчука

ТЕРПИ, СКАЗАЛИ...

Поймає серце хвилюванням пал.
Що діяти, чудесний мій корал?
Шал захвату з овиддя твоїх рис.
Збіга на стан, стрункий, мов кипарис.

Без тебе світу вужиться огром,
Моя образа тяготиться злом...
Терпи, мені сказали, – підожди –
Й Аллах її поверне назавжди.

Переклад Валерія Ляхевича

БИР ЭРКИНЛИК ДУЯРЫМ

(в е р л и б р)

*«Джань дарагъачта олгъан бир адам ичюн
дуаньынь куню буюктир»*

Дж.Дагъджы

1.

Джаным бугунь
Кене дарагъачта.
Ким оны аскъан?! Сен дегильсинъ кок,
Сен дегильсинъ ана, сен дегильсинъ баба.
Озюм, озюм астым,
Бильмей. истер-истемезден
Сувукъ батакъларгъа батып.
Бинъ кере янъылып, якъылып, тирилип...
Талдым. Де къалкъмакъ, де батмакъ.
Алдым къалем. Тюштим сёзлер дерьясына.
Дым къаранлыкъта не язабилем?!
Къан акъызып, агъламаса юрек,
Анълармы недир – бугъавлы юрмек!

2

Джаным бугунь
Кене дарагъачта.
Кене кокте бугунь сыджакъ кунеш,
Къушлар бугунь кене оте.
Кене рузгяр узакълардан келе
Ёл-ызларда тоз-чёпни обалап,
Четке ташлап, ёлун девам эте.

3.

Джаным ярын
Олмаз дарагъачта.
Мен инанам. Танъ аткъанда турып,
Джаным седжде этмез батакъларгъа.
Мени гъамдан азат эйлер
Серин ава. Нурлы саба.
О анъ
Бутюн дарагъачларны унутып,
Сынъырсыз бир эркинлик дуярым...

ВІДНАЙДЕННЯ СВОБОДИ

(в с р л і б р)

*«Молитва за того, чия душа на шибениці,
дорожча подвійно.»*

Дженгіз Дагджи

1.

Моя душа
Знову на шибениці.
Хто душу повісив?! Ні, небо, не ти!
І не ви, мамо й тату.
Зашморг я сам накинув.
Несамохіть.
Я в сліпе баговиння упав,
Сто тисяч разів я гинув, сто тисяч разів оживав.
Знеможений був, змордований був, та – вставав.
Перо у руці... В море слів занурився вкотре.
Що зможу створити у темряві цій непроглядній?!
О, якщо серце забуде, як сльози лити,
Чи збагне ж воно, як у кайданах ходити?!

2.

Моя душа
Знову на шибениці.
Знову сонце долоні мої огріває.
Знову здалеку мчить вітрище на всіх вітрах:
Пилюгу на дорогах збирає –
Й одразу ж убік відкидає,
Продовжує шлях свій
Попри мій страх.

3.

Моя душа
Завтра уже не гойдатиметься.
Вірю: коли прокинеться ранок –
Душа одсахнеться болота.
Мене від лиха врятують
Росяний досвіток і чисте повітря.
Й тієї ж хвилини
Стану природою усією
І віднайду безкордонну свободу.

Переклад Петра Коробчука

МУНДЕРИДЖЕ

Заман	6
Къара ве акъ	6
Сенинъ козылеринъде	8
Язабер. шаир!	10
Шу кыырымда	10
Сонъки дервишнинъ эфкъары	12
Эки денъиз	12
Китап ичинде	14
Шиириет	14
Гогерджин	16
Гъамсыз бир омюр ичюн	16
Сен гульден сорама	18
Эй-вах!	18
Дертли юрек	20
Уч, къальбим!	22
Боран	22
Ким дер?!	24
Рубаилер	26
Асретлик	26
Яз асретлиги	28
Бугунъ сени кене хатырладым	30
Бир мектюптен	32
Эй, гонгюль!	32
Даа бир пытачыкъ	34
Себат эт	34
Бир эркинлик дуярым	36

ЗМІСТ

Передмова	4
Час	7
Чорне, біле	7
У твоїх очах	9
Пиши, поете	11
У цім Криму	11
Смукот останнього дервіша	13
Два моря	13
Книга	15
Поезія	15
Голуб	17
Щоб життя – без скорботи	17
В троянди не запитуй	19
Ой леле	19
Біль душі	21
Линь, душе моя!	23
Буря	23
Хто скаже?!	25
Рубаї	27
Журба	27
Туга за літом	29
Сьогодні я знову тебе згадав	31
З листа	33
Гей серце!	33
Ще гілочка	35
Терпи, сказали... ..	35
Відпайдення свободи	37

Державний комітет України у справах сім'ї та молоді
Національна спілка письменників України

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС «ГРАНОСЛОВ»

Літературно-художнє видання

Сейран Сулейман
Сенинъ козьлеринъде йылдызлар корьдим
У твоїх очах я зорі бачив
шиирлер – поезії

Редактори: *Ю. Кандим, М. Мірошниченко*
Комп'ютерний набір *Марина Кисленкова*
Комп'ютерна верстка *Любов Лисуненко*
Коректор *Євген Шаботенко*
Дизайн обкладинки *Валерій Чутур*

Підписано до друку 12.02.2004 р.
Формат 60х84/16
Папір офсетний № 1.
Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 2,97. Обл.-вид. арк. 2,5.
Тираж 1000 прим.

Сулейман Сейран
С89 У твоїх очах я зорі бачив = Сенинъ козьлеринъде
йылдызлар корьдим: Поезії. – К.: Гопак, 2003. – 40 с. –
(Міжнар. конкурс «Гранослов»). – Укр., кримськотатар.

ISBN 966-8187-12-1

ББК 84.4УКР6

Сейран Сулейман

Народився 18 лютого 1979 року в м. Кува Ферганської області Узбекистану. Від 1991 р. живе в Криму в селищі Зуя Білогірського району. Закінчив Кримський державний інженерно-педагогічний університет (2002).

Працює в редакції газети "Янъы дюнья" ("Новий світ"). Учасник всеукраїнських семінарів молодих авторів, що відбулися в Ялті (2001), Коктебелі (2002), та конкурсу молодих літераторів "Гранослов-2003". Вірші С. Сулеймана ввійшли до двомовної антології кримськотатарської поезії XIII-XX століть "Кунештен бир парча. Окрушина сонця" (К., 2003).

"Сенинь козьлериньде йилдизлар корьдим. У твоїх очах я зорі бачив" – перша авторська збірка віршів молодого поета.

Сейран Сулейман 1979 сенеси февральнинь 18нде Озбекистан джумхуриети Фергана виляетининь Кува шеэринде догъды. 1991 сенесинден итибарен Къырымнынъ Белогорск району Зуя къасабасында яшамакъта. 2002 сенеси Къырым девлет санайы-педагогика университетини битирди.

Шимди «Янъы дюнья» газетасынынъ редакциясында чалышмакъта. О, Ялта (2001) ве Коктебелде (2002) отькерильген бутюнукраина яш иджаткярлар семинары ве «Гранослов-2003» адлы генч эдебиятчылар конкурсынынъ иштиракчилеринден бириди. С.Сулейманнынъ шиирлери, эки тильде нешир этильген ве XIII-XX асыр Къырымтатар шиириети антологиясыны къаврагъан «Кунештен бир парча. Окрушина сонця» (2003 с. Киев) джыйынтыгына кирсетильгендир. «Сенинь козьлериньде йылдызлар корьдим. У твоїх очах я зорі бачив» адлы китап, яш муэллифинь ильк чыкъкъан шиирлер джыйынтыгыдыр.